

Her Yazarın İhtiyacı Olan Genel Disiplinler

her gün yazmak

Yazmaya dair bilmen gereken ilk şey, her gün yapman gerektiği – her sabah ya da her gece, ne zaman vakit buluyorsan. İdeal olarak, en iyi çalışabildiğin zamanda karar kılsan iyi olur.

Bu kuralın iki nedeni var: yapılacak işi bitirmek ve bilinçdışınla bağlantı kurmak.

Romanını bir yıl içinde bitirmek istiyorsan işe koyulman gerekir! Zaman kaybetme lüksün yok. İlham gelmesini bekleyecek zamanın yok. Kafandakileri kâğıda geçirmek zaman alır. Ne kadar? Ben her sabah üç saat yazarım. Haftanın her günü, yılın her haftası yaptığım ilk iştir bu. Bazı günler yapamadığım olur ama ayda bir defayı geçmez. Yazmak ciddi bir uğraştır, belli bir istikrar ve disiplin gerektirir.

Günü gününe yazmak disiplin ve birtakım kazanımlar sağlar ama irade ve düzen işin yalnızca başlangıcıdır.

Yazmaya dair öğrendiğim en önemli şey, başlıca bilinç-dışı bir etkinlik olduğu. Bununla neyi kastediyorum? Şunu: Roman, kafandan (ya da bilinçdışı zihninden) büyüktür. Yazarken bulduğun bağlantılar ve metaforlar, girdiğin ruh halleri ve deneyimler içindeki derin bir yerden gelir. Bazen bunları kim yazdı diye hayret edersin. Bazen de başkarakterinin gamlı yüreğindeki duygularla dolambaçlı bir yolculuğu anlatırken hummalı bir tutkuya kapılırsın. İşte bu anlarda içindeki derin bir yere temas edersin, seni yazmaya sevk eden güçlü isteği barındıran limana.

Bu bilinçdışı yere ulaşmanın yolu her gün yazmaktır. Sadece yazmak değil. Bazı günler de yeniden yazar, yeniden okur veya metni orasından burasından gözden geçirirsin. Hikâyenin rüya âlemine dönmek için yeterlidir bu.

Bir hikâyenin rüya âlemi nedir, diye sorabilirsin. Bilinçli zihninin altındaki ruh hali ve düşünce kıtasıdır bu – romanın sözlerine ve dünyalarına her dalışta yaklaştığın yerdir.

Kitap üstünde yalnızca bir buçuk saat çalışmış olabilirsin ama günün kalanında bilinçdışın uyarıcı anlarla –sözcüklerin zihninde dokunduğu yerlere kafa yordüğün anlarla– dolu olacaktır. Uyurken içdünyanda dağlar harekete geçer. Uyanıp kitaba döndüğünde dün bıraktığın yerden ilerde olduğunu hayretle fark edersin.

Yazma seansların arasına bir ya da daha fazla gün girdiğinde zihnin hikâyenin derin anlarından uzaklaşacaktır. Eğer her gün yazmış olsaydın rahatlıkla ulaştığın bir yere şimdi çalışıp didinerek dönmen gerekecektir.

Bazı günler masanın başına geçersin ama hiçbir şey gelmez. Bunda sorun yok. Bazı günler de keşke kendime daha çok zaman ayırsaydım diye iç geçirirsin. Bunda da sorun yok. Ne de olsa bugün bıraktığın yerden yarın devam edebilirsin.

Yazar olmak için kendine günlük bir rutin oluşturman gerekir. Bilgisayarın veya defterin başına oturacağın belli bir zaman ayırman gerekir (en az bir buçuk saat). Bunun zor olduğunu biliyorum. Kimilerimiz sevdikleriyle küçücük dairelerde yaşıyor. Kimilerimiz o kadar çok çalışıyor ki zamanının yarısında kafası berrak işlemiyor. Kimilerimizin gece ya da gündüz bakıma ihtiyaç duyan ufaklıkları var.

Keşke bu sorunlara cevabım olsa. Ama yok. Tek söyleyebileceğim, romanını bu yıl bitirmek istiyorsan her gün yazmalısın.

kendini ketlemeden yazmayı öğrenmek

Toplum bireylerin kendini kısıtlamasıyla mümkün olur. Çoğu zaman öfkemizi ve arzularımızı ifade etmekten sakınıyoruz. Çoğumuz hırsızlık yapmaz, cinayet işlemez ya da tecavüz etmez. Yalnız başımıza olduğumuzda bile asla dillendirmeyeceğimiz sözler gelir aklımıza. Korkunç şeyler yapmayı düşünürüz ama eyleme geçmeden zihnimizden uzaklaştırırız bu düşünceleri.

Neredeyse tüm yetişkinler duygularını bastırır. En yakın arkadaşlarımız, meslektaşlarımız, ailelerimiz içimizdeki

sapkın ve gaddar dürtüleri ve öfkeleri hiçbir zaman bilmez.

Bu türden bir bastırma iyidir. Duygularımın çoğu zaman anti-sosyal olduğunu bilirim. Bazen içimdeki şeytan sokakta gördüğüm birine korkunç şeyler söylememi ister. Bu asosyal içgüdüleri ifade etmem çoğu zaman zarardan başka bir şey getirmez.

Gelgelelim yazar yıllarca kendisine ket vuran bağları gevşetmelidir. Kendi çocuklarına şehvet ya da nefret duymak, düşmanın kanını içme arzusu, bütün bunlar ve daha fazlası bazen yazarın zihnine üşüşür.

Örneğin başkarakterin bir noktada annesinden nefret edebilir. “Şarap ve sidik kokuyordu,” diye düşünür. “Buruşuk, cadaloz bir kevaşeye benziyor.”

Nahoş bir duygu kuşkusuz. Ama kahramanının karakterini öne çıkarıyordur belki. Önemli olan da budur. Bundan kaçış yok: Karakterlerin çirkin tarafları da olacaktır illa. Bazen cinsel sapık, kinci, ırkçı, zalim olabilirler.

“Tamam da,” diyeceksin, “kitabımdaki düşman karakterler, kötü adamlar öyle olacak ama kahramanlar öyle olmayacak.”

Bundan çok da emin olma.

Anlattığın hikâyenin, sunduğun karakterlerin karanlık tarafları da olacak. İnandırıcı bir kurmaca yazmak istiyorsan kendini ketlemeyi bırakıp çizgiyi aşman gerek, gündelik hayatında asla ifade etmeyeceğin sözler ve fikirlerden zevk alman gerek.

Yaratıcı dürtülerimizi yalnızca toplumsal kısıtlamalar ketlemez. Sanata dair yanlış fikirler de bize sınır çeker:

okulda ve kütüphanede öğrendiğimiz kavramlar, edebiyat kanonuna dair isabetsiz fikirleri olan bir eleştirmenden dilediklerimiz. Pek çok yazar eski ve yeni ustaları okuduktan sonra roman yazmaya koyulur. Dickens ve Melville, Shakespeare ve Homeros okurlar. Geleneğin büyük kitaplarından öğrendikleri şeyler birtakım tiklere ve reflekslere dönüşür, bunlar da sözlerinin zoraki ve yapmacık olmasına neden olur.

Pek çok yazar ve yazı öğretmeni çoğu eseri eski ustalarinkilerle kıyaslamaya o kadar zaman harcar ki, günümüzde yaratılan romanın çağdaş sesini kaybederler.

Geçmişteki büyük kitapların sesini, deyişlerini, biçimini ve içeriğini taklit etmekle yazar olamazsın. Romanın senin kendi yüreğinde yatar, yalnızca senden çıkabilecek bir hikâyeyi çağdaş okurlara anlatmak için yazılmış, bugüne dair bir kitaptır, hangi çağda geçerse geçsin.

Yanlış anlama – istediğini okuyabilir ve okuduklarından bir şeyler öğrenebilirsin. Ama modern şarkılardan, haberlerden, dergilerdeki makalelerden, sokakta duyduklarından da öğrenirsin. Roman duvarcılarının ve azizlerin gündelik hayatına dair bir sıradanlık çalışmasıdır.

Yazarı ketleyen başka bir şey de kişisel itiraf ve sonrasında suçluluk duygusudur. Çoğu yazar kendini, ailesini, arkadaşlarını karakterleri için model olarak kullanır. Anne-siyle sorunları olan genç bir kadın annenin aşırı sert, hatta belki kalpsiz olduğu bir hikâye çıkarabilir. Kadın (yazar) araya girer, hikâyeyi tüm gerçekleri ve çirkinliğiyle anlatır ama sonra suçluluk duyar, suyu bulandırmamak için bun-

dan vazgeçer. Belki bir süre yazmayı bırakır ya da başka bir konuya geçer.

Ne yaparsa yapsın, roman bundan zarar görür.

Romancı olmak isteyen bu kişi için kemiren hikâyeyi anlatmayarak kendine ihanet eder. Her gün yazma disiplini bulduğu gerçeğe kendini adamamayı tercih eder.

Bu türden bir ketlenme yaygındır ve buna hiç gerek yoktur aslında.

İlk olarak, annen yazdığın şeyleri okumuyor. Bu sözler yayımlanana kadar senin kendi özelinde gizli kalacak.

Ayrıca içeriğe dair bir yargıya varmadan önce kitabın bitmesini beklemelisin. Yirminci taslağına geldiğinde karakterler başlangıçta temel aldığın kişilerden tamamen ayrı, kendilerine ait hayatlar geliştirmiş olabilir. Hem birileri bir kez olsun sözlerine gücense gücensin, ne olmuş yani? Hayatını yaşa, şarkını söyle. Seni seven kişi zaten seni anlayacaktır.

Herhangi bir duygunun seni yazmaktan alıkoymasına izin verme. Dünyanın seni yavaşlatmasına müsaade etme. Hikâyen bu yıl önündeki en önemli şey. Bu senin yılın, en iyi şekilde değerlidir.

kaytarma, yanlış başlangıçlar ve çıkmaz düşünceler

Yazar olmayı bekleyen birçok kişi elindeki işten kaytararak çok zaman kaybeder. Yazmaktan kaytarmanın en yaygın yolu ertelemidir. Yazarın en büyük düşmanıdır bu.

Bunu söylemeye pek gerek yok ama her gün yazmaya karar verdiysen, yazsan da yazmasan da belirlediğin süre boyunca masanın başında oturmalısın. Saatler verimsiz geçse de kendine zaman tanı. En iyi ihtimalle masada oturmayı alışkanlık haline getirdiğin birkaç günden ya da haftadan sonra anlatman gereken hikâyeye kendini adayacaksındır.

Doğrudan erteleme yazarın en büyük düşmanıdır ama başkaları da vardır: aylardır yapılmayan ama bir anda acil hale gelen ufak tefek işler, kitabını yazmak yerine hiç ıskalamadan günü gününe deneyimlerini kaydettiğin günlük, dışarıda kurtarılması gereken bir dünya olduğunu fark edip giriştiğin hayırseverlik işleri ya da on parmağında on marifet kişilerin bir işe başlarken planladığı başka on türlü iş.

Unut bunları. Kitabının bir bölümünü yazıyorsan o gün günlük tutma. Saat yedi yerine sekiz buçukta dünyayı kurtar. Bırak çimler uzasın, duvarın boyası kavlasın.

Romanına ayırdığın zaman diliminde başka bir şey yapma. Telefonunu sessize al. Kapı çalarsa bakma. Sevdiklerine rahatsız edilmek istemediğini söyle. Sensiz yaşayamıyorlarsa git bir kafede ya da kütüphanede yaz. Gerekliyorsa oda kirala. Ne olursa olsun kitabını yazacak zamanı yarat.

süreç hakkında son bir not

Roman yazma süreci gemiyle seyahate çıkmak gibidir. Sürekli yola koyulman gerekir. Dikkatin dağılırsa ya da başka şeylere sürüklenirsen asla varış noktasına ulaşamazsın.

Yolun kesin olarak belirli olduğu demiryolu ya da otoban gibi değil bu; kendin yarattığın, keşfettiğin bir yol. Yolculuk senin anlatın. Ancak ona bağlı kalırsan anlatılacak bir hikâ-ye çıkar ortaya.